

MECLİS'TE NÜKLEER ANLAŞMAYA HIZ KARARTMASI

Elektrik Mühendisleri Odası, 2 Temmuz ve 14 Temmuz 2010 tarihlerinde yaptığı yazılı basın açıklamalarıyla, Rusya ile yapılan nükleer santral anlaşmasının TBMM'den geçirilmemesi için çağrılarda bulundu.

EMO Yönetim Kurulu, 2 Temmuz 2010 tarihli açıklamasında, Rusya ile yapılan nükleer enerji santral anlaşmasının "kaptı-kaçtı" yöntemiyle Meclis'ten geçirilmek istendiği anımsatılarak, Hükümet tarafından 29 Haziran'da TBMM'ye sevk edilen anlaşma tasarısının tali komisyon olarak belirlenen Enerji Komisyonu görüşmeleri dahi beklenmeksizin Dışişleri Komisyonu'nda ele alındığına dikkat çekildi. TBMM Başkanlığı'nca 30 Haziran'da komisyonlara sevk edilen nükleer anlaşma tasarısını incelemeleri için

Dışişleri Komisyonu'ndaki milletvekillerine yalnızca 1 günlük süre tanındığına işaret edildi.

Tasarının gerekçesindeki "Ülkemizin nükleer teknoloji geliştirme ve enerji üretmeye yönelik hedeflerine ancak kararlı bir nükleer program dahilinde, ulusal endüstrimiz ve insan gücümüz ile ulaşılabilecektir" cümlesine atıfta bulunulan açıklamada, anlaşmaya ilişkin şu saptamalara yer verildi:

"• Oysaki anlaşmaya bakıldığında, kurulacak nükleer santralin yüzde 100 hisseyle sahibi Rus tarafı olacaktır. Rusya yüzde 51 hissesi kendisinde kalması koşuluyla isterse kalan hisselerini satacaktır. Bu hisselerin sahibinin yerli şirketler olması ya da Türkiye'deki kamu kuruluşu olması dahi söz konusu değildir. Yalnızca satılacak şirketler

konusunda Türkiye'nin de rızası alınacaktır.

• Nükleer enerji santralında Türkiye Cumhuriyeti yurttaşlarının yaygın olarak istihdam edilmesi ve eğitilmeleri ise yalnızca 'mutabakat' olarak anlaşmaya girebilmiş, istihdama ilişkin belirli bir kota dahi getirilmemiştir. Bunun karşılığında Türkiye, yabancıların çalıştırılmasını kolaylaştırma sözü vermiştir. Anlaşmadaki bu hükümler tasarının gerekçesini boşluğa düşürmektedir.

Her Türlü Yetki Rusya'da

• Rus tarafı projede başarısız olursa halefini de kendisi belirleyecektir. Projenin başarısızlığı durumunda Rusya için herhangi bir yükümlülük düzenlemesi anlaşmada yer almamaktadır. Nükleer ünitelerin geç devreye girmesi durumunda da Rus tarafının sorumluluğuna ilişkin anlaşmada açık bir hükme yer verilmemiş, ' tarafların sorumluluklarının elektrik satış anlaşmasına göre belirleneceğinin' belirtilmesiyle yetinilmiştir. Eğer şirket elektrik satış anlaşmasında belirtilen miktardan daha fazla üretim yaparsa fazla üretilen miktarı da Türkiye satın alınacaktır. Bu satın alıma ilişkin koşullar anlaşmada yer almamış olup, elektrik satış anlaşmasına bırakılmış durumdadır. Eğer belirttiği miktardan az üretim

Tayfun Akgül

gerçekleştirirse, şirketin eksik elektrik miktarını temin ederek yükümlülüğünü yerine getirmesi öngörülmektedir. Bu durumda şirket, eğer Türkiye’de oluşturulan elektrik piyasasında daha ucuza elektrik satın alma imkanı varsa, üretim yapmak yerine elektrik alıp satmayı da tercih edebilecektir.

“Bunlarla Sınırlı Olmamak Kaydıyla...”

- Toplam 18 maddelik anlaşma-
da 13 kez ‘ancak bunlarla sınırlı
olmamak kaydıyla’ ifadesine yer
verilmiştir. Dolayısıyla anlaşma ile
kesin belirlemelere dahi gidilme-
miş, muğlak ifadelerle ucu açık
hükümlere yer verilmiştir.

Türkiye Kar Ortağı Değil, Şirkete Kazanç Güvencesi

- Rusya’nın kuracağı 4 üniteli
nükleer santralin ilk 2 ünitesi için
yüzde 70’e kadar, kalan 2 ünitesi
için yüzde 30’a kadar TETAŞ
üzerinden 15 yıllık alım garantisi

verilmektedir. Kalan miktarı Rus
şirket, borsa sistemi üzerinden Tür-
kiye’de satabilecektir. 15 yıllık alım
garantisi sonrasında Rus şirket,
Türkiye’ye net karının yüzde 20’sini
aktarma sözü vermektedir. Türkiye
açısından kazanç gibi sunulan bu
hüküm, aslında Rus şirkete alım
garantisi sonrasına yönelik verilmiş
bir kazanç garantisi konumundadır.
Alım garantisi bitiminden sonra Tür-
kiye Cumhuriyeti Devleti kar ortağı
haline getirilerek, şirketin konumu
garanti altına alınmaktadır.

Eskalasyon Yok, Maliyet Garantisi Var

- Alım garantisi kapsamında fiyatlar-
da eskalasyon yapılmayacağı belir-
tilirken, anlaşmanın diğer hükmüne
bakıldığında zaten fiyatların baştan
kademeli olarak belirleneceği orta-
ya çıkmaktadır. Anlaşmada, ‘Elektrik
Satış Anlaşması’nın ayrılmaz bir par-
çası olarak TETAŞ ve proje şirketi
arasında mutabakata varılan tarife
kademelerinde, elektrik fiyatındaki
yıllık değişim, projenin geri öde-

mesinin sağlanması açısından, fiyat
limit üst tavanı 15.33 ABD senti/kWh
olmak üzere Proje Şirketi tarafından
hesaplanır’ denilmektedir. Yani yıllık
bazda elektrik satış fiyatı kademe-
lendirerek en yüksek fiyat 15.33
sent olmak üzere şirket tarafından
TETAŞ’a elektrik satışı yapılacaktır.
Yıllık bazda eskalasyon ihtiyacı za-
ten anlaşmanın içerisine yerleştiril-
miştir. Anlaşmada aynen şu hükme
yer verilmiştir:

‘Elektrik satış anlaşması süresince
Proje Şirketi’nin projeye ilişkin tüm
işletme maliyeti [lisans bedelleri,
yakıt tedariki ve yakıt döngüsüne
ilişkin maliyet ve karşılıklar (içsel
veya dışsal, gömülü veya zorunlu)
kullanılmış yakıt ve atığın taşınması,
depolanması ve bertaraf edilmesi,
söküm ve sahanın yeniden kullanı-
labılır hale getirilmesi dahil, ancak
bunlarla sınırlı olmamak kaydıyla],
sigorta primleri ve vergileri, Ünite 1,
Ünite 2, Ünite 3 ve Ünite 4’ün mo-
dernizasyonuna ilişkin yapılan veya
yapılacak olan giderler, gerçekleştire-
mesine bağlı olarak ödenecektir.
(Tereddüte mahal vermemek için,

gelecekteki maliyetler için ayrılan karşılıklar, söz konusu karşılıklar ayrıldığında harcama olarak kabul görecektir.)'

• Anlaşmada elektrik satış fiyatı tanımına bakıldığında, Rus şirketin nükleer santral inşaatı için harcadığı sermaye ve kullandığı kredi faiziyle birlikte, Türkiye'de ödediği lisans bedelleri, geliştirme bedelleri de 'bunlarla sınırlı olmamak üzere' Türkiye tarafından şirkete 15 yıl içinde geri ödenecektir. Ayrıca Türk mevzuatlarından kaynaklanan maliyet artışları da alınan elektrik yüzdesine bağlı olarak TETAŞ tarafından karşılanacaktır.

Garantili Pahalı Elektrik

• Nükleer enerji şirketine alım garantisi verilen 15 yıllık süre için fiyat kilovat saat başına KDV hariç 12.35 sent olarak belirlenmiştir. Bu fiyata yüzde 18'lik KDV eklendiğinde 14.57 sente çıkmaktadır ki bugünkü kur üzerinden 23 kuruşu aşmaktadır. Bu nükleer santraldan üretilen elektriğin ne kadar pahalı olduğunu göstermektedir. Kaldı ki bu fiyat ağırlıklı ortalama olup kademeli tarifiede 28.7 kuruşa kadar çıkabilecektir.

• Anlaşmaya göre Türkiye'nin nükleer santral üzerinde hiçbir hakkı bulunmadığı gibi, oluşacak atıklar da Rusya'nın güdümündedir. Nükleer yakıtı Rusya'nın yeniden işleyebileceği açıkça ifade edildiği gibi, nükleer yakıt olarak Türkiye'nin kaynaklarının değerlendirilmesine ilişkin hüküm dahi yoktur.

• Nükleer yakıt temini konusunda Rusya'nın sahibi olduğu şirket yetkilidir. 'Nükleer maddeler, ekipmanlar, nükleer olmayan özel maddeler ve bunlarla ilgili teknolojiler ve bunlara ilaveten bunlardan veya bunların kullanımı sonucunda üretilen nükleer ve nükleer olmayan özel maddeler ve ekipmanlar' anlaşmaya göre Rus şirket tarafından ihraç edilebi-

lecek, yeniden ihraç edilebilecek veya aktarılabilecektir.

• Yani nükleer atıkları Rusya'nın yeniden değerlendirmesi, başka ülkelere ihraç etmesi mümkün görünmektedir. Türkiye'de nükleer maddenin yüzde 20'den fazla zenginleştirilmesine izin vermeyen anlaşma, bu maddenin aktarımı yapıldıktan sonra onay alınması koşuluyla plütonyumu ayırmak amacıyla radyo kimyasal bir şekilde yeniden işlenmesine olanak tanımaktadır. Yani Türkiye için anlaşmanın açık hükümleriyle de yasak kapsamında olan nükleer silah üretimini Rusya Türkiye'de kullandığı nükleer yakıtları ülkesine ya da başka bir ülkeye göndererek yapabilecektir.

• Taraflara anlaşmayı 1 yıl önceden bildirerek fesih hakkı tanınmıştır. Ancak bu fesih hakkının uygulamaya başlamış ya da inşası başlamış üniteler için geçerli olmadığı, fesih düzenlemesinin yalnızca TETAŞ'ın alım garantisi ve arazi tahsisi ile ilgili hükümleri kapsadığı görülmektedir. Yani Türkiye anlaşmayı feshetse dahi Rusya Türkiye'de nükleer santral yapımını devam ettirecektir. Böylece Rusya Akkuyu'daki varlığını garanti altına alırken, geri dönüşü mümkün olmayan bir yola girilmiş olmaktadır.

EMO Yönetim Kurulu, 14 Temmuz 2010 tarihinde de yazılı bir açıklama yaparak milletvekillerine Genel Kurul gündemine alınan Rusya Federasyonu ile Mersin Akkuyu'da nükleer santral kurulumuna ilişkin devletlerarası anlaşmayı onaylamamaları için tarihi bir çağrıda bulundu. "Rusya ile yapılan nükleer santral anlaşmasını onaylamayın!" başlıklı açıklamada, AKP Hükümeti'nin ülkemizi enerji alanında daha da bağımlı hale getirecek, teknoloji merkezi olmak bir yana teknolojik hükümler altına girmeyi kabul ettiği bir anlaşmayı TBMM'den geçirerek, Rusya Federasyonu'nun Türkiye'de bir nükleer santral sahibi olmasını sağlamaya çalıştığı belirtildi.

Açıklamada, "ülkemiz toprakları üzerinden enerji ithalatı" olarak değerlendirilen Rusya Federasyonu ile yapılan nükleer güç santrali anlaşmasının onaylanmasının hiçbir şekilde kamu yararı içermediği savunulurken, yerli yenilenebilir enerji kaynakları üzerinden bir enerji stratejisi geliştirilmesinin de önüne geçildiği kaydedildi. TBMM'de yenilenebilir enerji kaynaklarına ilişkin yasa 2 yıldır beklerken, nükleer santral yasaları üzerinde çalışılmaya imkan verilmeksizin hızla geçirildiğine dikkat çekildi. Açıklamada, "milletvekillerimizin TBMM'de bugün görüşülecek olan anlaşmanın onaylanmasına ilişkin kanuna hayır oyu kullanmalarının tarihsel bir görev olduğunu hatırlatıyoruz" uyarısına yer verildi.

Açıklamada, çağrının somut nedenleri de şöyle ortaya konuldu:

• Türkiye nükleer santral sahibi olmayacaktır. Nükleer teknolojinin Türkiye'ye getirilmesi söz konusu değildir. Yapılan iş, Rusya'dan hat çekip Türkiye'ye elektrik satılmasıyla aynıdır. Tek farklılık Rusya'ya bedava arazi verilmesi ve satacağı elektriğe de alım garantisi sunulmasıdır. Rusya, Türkiye'de bedavaya verilen arazi üzerinde, 15 yıl boyunca yüksek fiyatlı satış garantisiyle nükleer santral sahibi yapılmaktadır. Bu anlaşmada ülkemiz açısından ekonomik ve toplumsal anlamda hiçbir yarar bulunmamaktadır. Tersine milyarlarca dolarla ifade edilebilecek bir kamu zararı oluşturulacaktır.

• Rusya'ya nükleer santral kururma işinin hukuka aykırı olduğu açılan davalarda kanıtlanmıştır. Tek katılımcı ihale ile Rusya'ya nükleer santral kururma işi verilmeye çalışılmış, TMMOB'un açtığı dava sonucunda yargının verdiği kararlar adına ihale bile denilmeyen yarışma iptal edilmek zorunda kalınmıştır. Hukuka aykırılığı saptanmış olan işlemler, ihale sürecinden ve yargı denetiminden kaçırılarak devletlerarası anlaşma yoluyla TBMM'ye dayatılmaktadır.

- Ülkemizin enerji güvenliği açısından da ciddi tehdit oluşturulmaktadır. Nükleer enerji santralının sahibi olan Rusya, enerji kaynağını da istediği yerden temin edecektir. Ülkemizin Rusya'ya olan bağımlılığı daha da yükselecektir. Enerji alanında dışa bağımlılık oranımız yüzde 80'lere tırmanacaktır.

- Alım garantileri nedeniyle bugüne kadar oluşan kamu zararının hesabı dahi tutulamamışken, böylesi bir anlaşmayla nükleer santraldan üretilecek pahalı enerjiye garanti verilmesini anlamak mümkün değildir. Üstelik garantinin kapsamı nükleer santraldan öngörülen düzeyde elektrik üretilemezse Rusya'nın bir şekilde temin edeceği elektriği de kapsamaktadır.

- Ülkemizin yerli ve yenilenebilir enerji kaynakları değerlendirilmemişken, bu şekilde dışa bağımlı, pahalı ve riskli bir teknolojiyle enerji üretimini kabul etmek mümkün değildir. Türkiye'de 150-180 milyar kilovat saat olarak hesaplanan hidrolik potansiyelinin 2009 yılı sonu itibarıyla yüzde 24'ü kullanılabilmiştir. Rüzgar enerjisine ilişkin olarak 48

bin megavatlık potansiyel açıklanmış olup; 20 bin megavatlık bölümünün ekonomik olduğu düşünülse bile, işletmeye alınan rüzgar enerji santrali kapasitesi 1030 megavat civarında olması önemli bir yerli ve yenilenebilir kaynağımızın henüz değerlendirilmediğini göstermektedir. Güneş enerjisi potansiyeli de yıllık 380 milyar kilovat saat olarak açıklanmıştır. Jeotermal ve biyoyakıt da önemli enerji kaynakları olarak sıralamada yer almaktadır. Bazı yük santrali olarak görev yapmak üzere, 10 milyar tonluk linyit kömür rezervi de değerlendirilmeyi beklemektedir.

- Nükleer teknoloji dünyada, yenilenebilir enerji kaynakları, temiz yakma teknoloji ve pek çok çevre teknolojisinin gelişmediği dönemde dünya ülkelerinin cazip gördüğü bir teknolojidir. Uluslararası Enerji Ajansı ve ABD Enerji Bakanlığı tahminlerine göre 2030 yılında nükleer enerjinin elektrik üretimindeki payının düşmesi beklenmektedir.

- Nükleer enerji üretiminde hiçbir enerji üretim modelinde olmayan

ciddi bir atık sorunu bulunmaktadır. Atıkların depolanması ve yok edilmesi konusunda nihai bir çözüm hala bulunabilmiş değildir.

- Ülkemiz için enerji alanında ciddi çözüm olanakları bulunmaktadır. Nükleer enerji santralının alternatif olarak sunulması doğru değildir. Mevcut enerji potansiyelimizin değerlendirilmesi bir yana, öncelikle ülkemizde enerji verimliliği uygulamasıyla yüzde 25 düzeyinde enerji tasarrufu olanaklı görülmektedir ki bu tasarruf gerçekleştirildiğinde dahi Rusya ile yapılan anlaşma çerçevesinde kurulacak nükleer santraldan elde edilecek enerjiden daha fazlası, çok daha kolay ve ucuz bir yoldan elde edilebilir.

- Ülkemizdeki mevcut santralların ciddi bir yenileme ve bakımdan geçirilmesi sonucunda kapasite kullanım oranlarının artırılması da enerji ihtiyacımız için acil günde alınması gereken bir çözüm yoludur. Bu çerçeveye iletim ve dağıtım hatlarındaki kayıp enerjinin azaltılmasına yönelik çalışmalar da eklenmelidir." ◀

